

13,5%, шаштараздар мен жеке қызмет көрсету мекемелері – 12,8%, білім беру қызметтері – 9,6%, қоғамдық тамақтану – 8%. Такси тарифтері 9,1%, қалалық автобустар – 8,9%, қалааралық автобустар – 8,8%, әуе жолаушылар тасымалы – 8,6%, темір жол көлігінде – 7,3% өсті.

Қоқыс жинауға тарифтер 33,2%-ға, кәрізге – 28,8%-ға, орталықтандырылған жылытуға – 26,1%-ға, ыстық суға – 23,4%-ға, суық суға – 22%-ға, электр энергиясына – 19,9%-ға, тұрғын үйді ұстауға – 7%-ға өсті.

Бір жыл ішінде нан-тоқаш өнімдері мен жармаға бағалар 10,8%-ға, ет және ет өнімдеріне – 7%-ға өсіп, инфляцияға тиісінше 0,8 және 0,9 пайыздық тармаққа негізгі үлес қосты. Жұмыртқаға бағаның 13,4%-ға, сүт өнімдерінің (11,2%-ға) – 0,4 пайыздық тармаққа, жеміс-жидектер мен көкөністерге (9,5%-ға) – жылдық инфляцияға 0,5 пайыздық тармаққа өсуі.

Әдебиеттер

1 <https://stat.gov.kz/>

Тихомолова К. С., 4 курс (Карагандинский университет Букетова)
Научный руководитель – PhD, ассоциированный профессор Ламбекова А.Н.,
м.э.н., ст. преподаватель Шакирова Г.А.

ФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО ЭКОЛОГИЧЕСКОГО АУДИТА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

В современных условиях экологические проблемы и их влияние на окружающую среду занимают важное место в экономике страны. В частности, вопросы оценки ущерба, причиненного природе, оценка риска от этого ущерба, стоят как перед природопользователями, так и перед частными и государственными структурами, осуществляющими контроль.

При проведении экологического аудита основным источником экологической информации являются:

1) комплекс нормативно - правовых документов, определяющих установленный лимит воздействия на окружающую среду для конкретного природопользователя (аудируемого объекта), статистические показатели;

2) информация из отдельного средства экологического контроля объекта, на котором проводится аудит;

3) информация из региональных центров информационно - аналитического мониторинга.

Важным источником экологической информации является многоцелевая система – Единая государственная система мониторинга окружающей среды и природных ресурсов. Она включает не только наблюдения за состоянием окружающей среды и природных ресурсов, но и анализ данных об их фактическом состоянии для принятия управленческих и хозяйственных решений с целью обеспечения экологической безопасности, охраны, воспроизводства и рационального использования природных ресурсов, а также санитарно-эпидемиологического благополучия населения. Система направлена на создание информационной базы для реализации аргументированной системы государственного контроля в области охраны окружающей среды. Обмен информацией в рамках Единой государственной системы мониторинга окружающей среды и природных ресурсов осуществляется на безвозмездной основе в соответствии с перечнями, формами и сроками, утвержденными уполномоченным органом в области охраны окружающей среды по согласованию со специально уполномоченными государственными органами, осуществляющими мониторинг соответствующих видов природных ресурсов.

Важная информация в области охраны окружающей среды содержится в официальных изданиях органов государственного управления. В качестве примера можно назвать

ежегодные Национальные доклады о состоянии окружающей среды, статистические сборники по отраслям или отдельных видах загрязнений.

Документы предприятия, содержащие информацию, требуемую при проведении экологического аудита:

1) Паспорт строительства предприятия (в том числе акты отвода земель);

2) Карта района с указанием местонахождения предприятия, его близкого расположения к городам, рекам и жилым домам;

3) Карта-схема предприятия с указанием площади зданий, мест хранения химических веществ и отходов, складских зданий, скважин и т.д.;

4) Экологический паспорт (лимиты выделения, лимиты потребления, платежи);

5) Лицензия-контракт на природопользование (лицензия на добычу полезных ископаемых);

6) Лимиты водопотребления и водоотведения;

7) Паспорт отходов.

Формы статистической отчетности:

1) данные геологических и гидрогеологических исследований;

2) Акты отбора и анализа проб воды, воздуха, почвы;

3) Акты о несчастных случаях на производстве;

4) План мероприятий по охране труда, технике безопасности, охране здоровья;

5) План мероприятий по предупреждению и ликвидации чрезвычайных ситуаций на предприятии;

6) Список основных производственных фондов;

7) Перечень основных производственных фондов природоохранного назначения, их мощность и характеристика;

8) Акты по результатам проверок природоохранной деятельности;

9) Договор на оказание услуг с городскими службами (сброс сточных вод, вывоз отходов);

10) Коллективный договор;

11) Расчеты платежей за использование природных ресурсов (вода, земля, руда, атмосфера и т. д.);

12) Расчеты платежей за загрязнение окружающей среды.

Отчет об охране атмосферного воздуха (2 ТП (воздух)) (объем выбросов загрязняющих веществ в атмосферу (по регионам) содержит следующие показатели: объем загрязняющих веществ, отходящих от всех стационарных источников загрязнения; объем загрязняющих веществ, поступивших на очистные сооружения; объем загрязняющих веществ, выброшенных без очистки; выбросы специфических загрязняющих веществ в атмосферу. Отчет составляется предприятиями и/или индивидуальными предприятиями, имеющими стационарные источники загрязнения атмосферного воздуха [1].

Разработка плана действий по устранению недостатков является также другим ключевым шагом. Некоторые предприятия просят дать рекомендации по корректирующим действиям для включения в официальный аудиторский отчет. Затем предприятие будет основывать свой план на выполнении этих рекомендаций. Другие предприятия требуют, чтобы в отчете о ревизии были указаны факты и недостатки, без ссылки на то, как их следует исправлять. В этом случае руководство завода должно разработать способы устранения неисправностей.

Как только программа аудита будет внедрена, будущие аудиты будут включать прошлые отчеты и прогресс в выполнении любых рекомендаций, сделанных в них как часть их доказательств.

Таким образом, по трактовке Международной торговой палаты, главной целью экологического аудита является помощь в защите окружающей среды и минимизация рисков для здоровья человека, т.е. речь идет только о воздействии на окружающую среду, а эффективное использование природных ресурсов в международной практике упоминается больше в контексте аудита эффективности охраны окружающей среды.

Литература

1. Экологические индикаторы мониторинга и оценки окружающей среды. Министерство национальной экономики Республики Казахстан Комитет по статистике, 2018 года. - [ЭР]. Режим доступа: https://stat.gov.kz/ecologic/air_pollutant_emissions

Төлегетай Ж.Ә., Салиев Н.Д., 4 курс (Қарағанды Бөкетов университеті)
Ғылыми жетекші - э.ғ.к қауымдастырылған профессор Ж.Т.Хишаева

БУХГАЛТЕРЛІК ЕСЕПТІҢ ДАМУЫ

Экономиканың бәсекеге қабілеттілігі мен транспаренттілігінің басты атрибуттарының бірі бухгалтерлік есеп пен қаржылық есептілік жүйесінің халықаралық стандарттарға сәйкестігі болып табылады. Бұл Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (ХҚЕС) көшу белгілі бір халықаралық қаржыгерлер енгізген директивалық норма болғандықтан емес, капиталды интеграциялау, экономиканы жедел дамыту үшін негіз болатын қаржылық есептілікті әмбебап және біркелкі түсіну үшін қажет заманауи стиль.

ХҚЕС – қазақстандық ұйымдардың бәсекеге қабілеттілігі мен инвестициялық тартымдылығының құрамдас бөлігі ретінде және соның салдарынан Қазақстанның бүкіл экономикасы, ал ХҚЕС бойынша білім мен жұмыс-қазіргі заманғы бухгалтер мен аудитор ғана емес, сонымен қатар қазіргі басшы имиджінің қажетті, сапалы штрихы ретінде [1].

Қазақстанның ондаған жылдар бұрын жасаған таңдауы Қазақстан сапалы даму жолын таңдауды ресми түрде жариялаған кезде өзінің өміршеңдігін көрсетті. Қазақстанда қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттарын енгізу дамушы нарықтық экономиканың талаптарына байланысты. Республика экономикасын одан әрі реформалауға, бағалы қағаздар нарығын, банк және сақтандыру ісін, инвестициялық қызметті жандандыруға бағытталған бірқатар заңнамалық актілерді қабылдауға байланысты қазақстандық есепті Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына көшіру туралы шешім қисынды болып көрінеді.

Қазақстанның ХҚЕС – ке көшуі Қазақстан мен халықаралық қоғамдастық арасындағы өзара сенімді қалыптастыру процесіндегі маңызды қадам. Корпоративтік ашықтықтың артуы инвестициялардың инвесторлар үшін тәуекелділігі төмен болатынын білдіреді.

Сонымен қатар, ХҚЕС-ке көшуді қазақстандық есеп пен есептілікті реформалаудың жалғыз мақсаты ретінде қарастыруға болмайды. Шындығында, реформа әлдеқайда тереңірек болуы керек және экономикалық қатынастардың жаңа түріне тиімді қондырма құрудан тұруы керек.

Бүгінгі таңда Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарын тиімді енгізу бойынша жұмысты жалғастыруда, атап айтқанда:

- "Бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік туралы" Заңмен Қазақстанда ХҚЕС танылды және ХҚЕС сәйкес қаржылық есептілікті жасауға міндетті ұйымдардың тізбесі айқындалды [2];

- Заңды іске асыру үшін 12 нормативтік құқықтық актілер, оның ішінде ұлттық қаржылық есептілік стандарттары, шоттардың үлгілік жоспары, қаржылық есептілік нысандары, бастапқы есепке алу құжаттары мен бухгалтерлік есеп тіркелімдерінің нысандары әзірленді және бекітілді;

- ХҚЕС 2006 жылғы нұсқалары мемлекеттік және орыс тілдерінде аударылып, ресми жарияланды;

- Үкімет бекіткен ХҚЕС -қа көшу жөніндегі іс-шаралар жоспары іске асырылды;

- ХҚЕС-ке көшу бойынша түсіндіру жұмыстары жүргізілді.

Қазіргі уақытта білікті мамандарға үлкен қажеттілік бар. Бұл көбінесе көптеген ХҚЕС қаржылық есептілікке қатысты оқиғаларды бағалауды көздейтіндігімен байланысты, ал жоспарланған экономика мен егжей-тегжейлі реттеу жағдайында дайындалған бухгалтерлік қызметкерлердің бухгалтерлік оқиғаларды бағалау тәжірибесі жоқ. Көптеген ҚЕХС жалпы